

ГЭР БҮЛИЙН ЗӨРЧИЛ, МАРГААН ҮҮСЭХ ШАЛТГААН, БУУРУУЛАХ АРГА ЗАМ

CAUSES OF FAMILY CONFLICTS AND ARGUMENTS, METHODS OF REDUCTION

Н.Өнөржаргал

*ДХИС-ийн Эрх зүй, нийгмийн ухааны сургуулийн
Хувийн эрх зүйн тэнхимийн багш, ахлах дэслэгч*

Товч агуулга: Хүн оршин байгаа цаг хугацаанд аливаа зөрчил, маргаан үүссээр ирсэн. Нийгмийн анхдагч нэгж нь гэр бүл юм. Тэгвэл тухайн нийгмийн эд эсүүд болох хүмүүсийн хүмүүжил, төлөвшил нь гагцхүү гэр бүлээс үүдэлтэй. Иймээс гэр бүлийн орчин дахь зөрчил, маргаан үүсэх суурь шалтгаан болсон гэр бүл төлөвлөлтийн талаар албан ёсны байгууллагуудаас хийсэн судалгаанд тулгуурлан гэр бүлийн зөрчил, маргаанд нөлөөлж буй хүчин зүйлийг илрүүлэн гаргаж, дүн шинжилгээ хийхийг зорилоо.

Abstract: As long as humans have existed, conflicts and disputes have arisen. The primary social unit is the family. The upbringing and development of people, who are the cells of that society, originates only from the family. What are the causes of conflicts and disputes in the family environment, and what factors have been discovered and analyzed based on the research conducted by organizations about family planning, which is the basis for the reduction of crimes and conflicts from disputes and activities. intended to do.

Түлхүүр үг: Гэр бүл, гэрлэлт, гэр бүлийн үнэт зүйл, гэр бүл төлөвлөлт, гэр бүлийн зөрчил, гэр бүлийн хүчирхийлэл.

Keywords: Family, marriage, family values, family planning, family conflict, family violence.

Удиртгал

Гэр бүлийн гишүүдийн хэн нэг нь нөгөөгөө хүч, эрх мэдлээр давамгайлж, бие махбод, сэтгэл санаа, бэлгийн харилцаа, эдийн засгийн хувьд хохирол учруулж, доромжлон хүч хэрэглэж байдаг. Гэр бүлийн хүчирхийлэл нь нийгэмд бодитойгоор оршин хувь хүн, нийгмийн тодорхой хэсгийн эрх ашгийг зөрчиж байна. Гэр бүл дэх хүчирхийлэл нь хүний хувийн амьдрал, амин хувийн нууцтай салшгүй холбоотой байдаг тул маш эмзэг асуудал юм.

Гэр бүлийн хүчирхийлэл нь байнгын үргэлжилсэн шинжтэй, хүн, өрх гэр, нийгэмд асар их хэмжээний хохирол учруулдаг тул түүнийг орчин үеийн боолчлолын нэг хэлбэр гэж дэлхий нийтэд үздэг болжээ.

Гэр бүл, ахуйн хүрээнд үйлдэгдэж байгаа бие махбодийн хүчирхийллийн улмаас хохирогчид ихэвчлэн хөнгөн гэмтэл эсвэл гэмтэл учраагүй байх нь элбэг. Уг хэрэг нуугдмал хэлбэрээр үйлдэгддэг тул нотолгооны хувьд хангалттай бус, хохирогч мэдүүлгээсээ буцах, худал мэдүүлэг өгөх зэрэг олон шалтгаан нөхцлөөс үүдэн хүчирхийлэгч хариуцлага хүлээхгүй байх тохиолдол их байна. Иймээс тус зөрчил, маргааны шалтгаан, түүнийг бууруулах арга замын талаар судлахыг зорилоо.

Үндсэн хэсэг

“Гэр бүл” гэж гэрлэлтийн үр дүнд буй болсон, эд хөрөнгийн бус амины болон эд хөрөнгийн эрх, үүргээр холбогдсон хамтын амьдрал бүхий гэр бүлийн гишүүдийг,⁵¹ хэлнэ гэж заасан.

Өрх гэр гэсэн ойлголт нь анх Ромын эрх зүйд бий болсон, гэр бүл нь нэгэн өрхийн тэргүүний эрхшээлд буй хүмүүсийн нэгдэл, өрх гэр ба эрэгтэй, эмэгтэй хүний удам нь гэр бүлийн харилцаа юм⁵² гэж үзсэн.

⁵¹ Монгол улсын гэр бүлийн тухай хууль. УБ., 1999

⁵² Одонхүү, Т. Ромын эрх зүй.-УБ., 1999.87 дахь тал.

Гэр бүл нь өрхийн тэргүүний засаглал дор байгаа хувь этгээд, эд хөрөнгийн нэгдэл гэж үзээд

- Агнатууд буюу ясан төрлийн гэр бүл; (эцэг талаасаа нэг гаралтай гишүүд, хүүхэд үрчлэн авснаар бий болдог)
- Когнатууд буюу цусан төрлийн гэр бүл; (өрхийн тэргүүний засаглал байхгүй ч түүнтэй цусан төрлийн холбоотой эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүсийн нэгдэл) ангилсан.⁵³

Гэр бүлийн талаар философич, социологичид дараах байдлаар тайлбарлан томъёолжээ. Үүнд:

- И.Кант, Фикте нар нийгмийн хөгжлийн анхдагч бичил орчин бөгөөд хууль ёсоор харилцах хүйсийн харилцаа буюу хууль ёсны гэрээ;
- Г.В.Гегель байгалийн болон ёс суртахууны өмчтэй холбоотой үүсэх холбоооууг санааны шууд субстанцын хувьд өөрийнхөө өөрийгөө мэдэрч буй нэгдэл буюу хайрыг өөрийнхөө тодорхойлж болгодог, тэгэхээр гэр бүлийн доторх уур амьсгал нь энэхүү нэгдэл дэх өөрийнхөө бодгаль чанарыг өөртөө буй болон өөрийнхөө төлөө жинхэнэ чухал чанар гэдгийг ухамсарлах энэхүү нэгдлийн гишүүн;
- К.Маркс, Ф.Энгельс нар эхнэр болон нөхрийн хоорондын хийгээд эцэг, эх, хүүхдийн хоорондын харилцаа юм.⁵⁴

Харин гэр бүл хэмээх ойлголтыг хууль зүйн шинжлэх ухаанд эрдэмтэд дараах байдлаар тайлбарласан байна.

- Т.Мөнхжаргал иргэн хүнд байгаль, нийгмээс заяасан зайлшгүй эдлэх ёстой туйлын эрх, Б.Улаанбаатар гэрлэлтийн үр дүнд бий болсон, эд хөрөнгийн бус амины болон эд хөрөнгийн эрх, үүргээр холбогдсон хамтын амьдрал бүхий гэр бүлийн гишүүд⁵⁵
- С.Нарангэрэл гэрлэлт, төрөл, садан, үрчлэлт буюу хүүхдийг гэр бүлдээ хүмүүжүүлэхээр авсан өөр бусад хэлбэрээс үүдэн эд хөрөнгийн бус амин хувийн ба эд хөрөнгийн эрх, үүргээр холбогдсон хүмүүсийн хүрээ⁵⁶ гэж тус тус тайлбарлажээ.

Түүхэн үед гэр бүл, өрх гэсэн ухагдахууныг хэрэглэж байсан бөгөөд гэр бүл түүхэн хөгжлийн явцад хөгжин өөрчлөгдөж байдаг эрэгтэй, эмэгтэй (одоо цагт ижил хүйстэн болохыг хүлээн зөвшөөрч байгаа) хүмүүсийн хоорондын харилцааны нийгмийн хэлбэр, өрх гэр бий болох үндсэн нэгж нь гэр бүл юм гэж дүгнэж болно.

Гэр бүл гэдэг нь гэрлэлт, үрчлэлт гэр бүлдээ хүүхэд өсгөн хүмүүжүүлэх харилцааны үр дүнд бий болсон эд хөрөнгийн бус болон эд хөрөнгийн эрх, үүргээр холбогдсон хамтын амьдрал бүхий хүмүүсийг хэлнэ.

Гэр бүл болох анхны нөхцөл нь гэрлэлт ба Ромын хуульчдын тодорхойлсноор эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүс бүхий амьдралын холбоо, бурхны болон хүний эрхийн нэгдэл, хамтран амьдрах зорилго бүхий эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүсийн холбоо гэж бурхантай холбож хүний жам ёсны эрхийн нэг илрэл, оршин байх үндэс гэж тайлбарлаж байжээ.

Г.В.Ф.Гегель гэрлэлт өөрийнхөө мөн чанараар зан суртахууны харилцаа ба өмчтэй төдийгүй, түүний түгээмэл хийгээд тасралтгүй орших бие хүн, И.Кант зөвхөн хүүхэд төрүүлэх, хүмүүжүүлэх ажлаар хязгаарлагдахгүй, өөр хүйсийн хүмүүс бие, хүйсийн шинжийг агуулсан насан турш эзэмдэхийн тулд нэгдэх явдал гэж зөвхөн хүйсийн харилцаа болон хүүхэд төрүүлэх үйл явц биш гэдгийг онцолжээ.

⁵³ Тунгалаг, Д. Гэр бүлийн ёс суртахуун.- УБ., 2000. 11 дэх тал.

⁵⁴ Бүрэнжаргал, Т. Гэр бүлийн социологи.- УБ., 2008. 46 дахь тал.

⁵⁵ Улаанбаатар, Б. Иргэний эрх зүйн тайлбар толь.- УБ., 2005. 93 дахь тал.

⁵⁶ Нарангэрэл, С. Эрх зүйн эх тайлбар толь.- УБ., 2008. 141 дэх тал.

Хууль зүйн тайлбар толь-д⁵⁷ гэр буй болгох болон гэрлэгчдийн харилцан эрх, үүргийг үүсгэхийн тулд байгуулагдсан эмэгтэй ба эрэгтэй хоёрын сайн дурын, эрх тэгш холбоо эрх зүйн үр дагавар үүсгэхэд чиглэсэн факт гэж томъёолсон байна.

Гэр бүлийн зөрчил маргаан, хүчирхийлэл түүний тухай ойлголт. Гэр бүлийн зөрчил гэдэг нь үзэл бодол сэдэл тэмүүлэл, чиг хандлагын эсрэг байдлын үндсэн дээр гэр бүлийн гишүүдийн хооронд бий болох үл ойлголцлыг хэлнэ.

Сэтгэл зүйч В.А. Сынсено зөрчлийг тайлбарлахдаа хосууд удаан хугацаагаар тусгаар байх нь эцэстээ бие биеэ ойлголцоход магадгүй сөргөөр нөлөөлж болно.

- Харилцан бие биеийнхээ бодол санаа, олон талыг дэмжихгүй, хөндийрөх байдлаас;
- хөдөлмөрийн хуваарьлалт тэнцвэргүйгээс зөрчил үүснэ гэж үзжээ.

Тэрээр гэр бүлийн зөрчлийн шалтгааныг авч үзэхдээ микро болон макро орчны хүчин зүйлүүдийг судлах нь чухал гэжээ.

Микро орчины хүчин зүйлд: - гэр бүлийн материаллаг байдал хангалтгүй үүнд:

- Хүүхдээ цэцэрлэг сургуульд явуулах боломжгүй;
- Удаан хугацаанд өөрийн гэсэн орон гэргүй байх;
- Эхнэр, нөхөр болон бусад гишүүд амьдарлаа хэвийн үргэлжлүүлэх нөхцөлгүй болох гэх мэт хүчин зүйлүүд хамаарагдана.

Макро орчины хүчин зүйлд:

- Гишүүдийн нийгэмд эзлэх байр суурь;
- Хамт олон бүлэгт хамаарагдах байдал;
- Тэдний нийгэмшилд гүйцэтгэх үүргийн тухай асуудал чухал юм.⁵⁸

Гэр бүлийн зөрчил маргааны илрэх хэлбэр нь уурлах, бухимдах бөгөөд энэ байдал сэтгэл түгшсэн үетэй холбоотой үүсдэг. Сэтгэлийн хямрал нь гэр бүлийн зөрчлийн нэг шалтгаан болж олон хэлбэрээр илэрдэг бөгөөд судлаачид дараах байдлаар ангилдаг.

- Хувь хүний зөрчил;
- Гэр бүлийн гишүүдийн хоорондын зөрчил буюу эхнэр-нөхөр, эцэг/эх-хүүхэд, хадмууд хүргэн/бэрүүд гэх мэт;
- Гэр бүлийн хоорондын буюу нэг гэр бүл нөгөө гэр бүлтэй зөрчилдөх;
- Гадаад орчинтой холбоотой (гэр бүлээс гадуурх, гадны нөлөөтэй бий болсон харилцаа) гэж ангилан авч үзсэн.

Гэр бүлийн холбогдолтой маргаан нь гэр бүлийн эрх зүйн шинжлэх ухаанд өргөн агуулгатай ойлголт бөгөөд гэр бүл судлал, хууль зүйн шинжлэх ухааны судлагдахуун билээ.

Гэр бүлд үүссэн зөрчил, маргааны илрэх хүнд хэлбэр нь хүчирхийлэл юм.

Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийн үйлчлэлд хамаарах этгээдүүдийн нэг нь нөгөөдөө сэтгэл санааны дарамт учруулах, эдийн засаг, бэлгийн эрх чөлөө, бие махбодид халдсан үйлдэл, эс үйлдэхгүйг гэр бүлийн хүчирхийлэл гэнэ.⁵⁹ Өөрөөр хэлбэл гэр бүлийн хүчирхийлэл гэдэг нь гэрлэсэн, урьд нь гэр бүлийн харилцаатай байсан, эсхүл хэзээ нэгэн цагт хамт амьдарч байсан бусад ойр дотны хүмүүсийн зүгээс, хүч эрх мэдлээр далайлгаж, эрхшээлдээ оруулах зорилгоор бие махбод, сэтгэл санаа, бэлгийн харилцаа, эдийн засгийн хэлбэрээр хяналтаа тогтоож, өөрийн хамааралд оруулж буй тэгш бус харилцаа юм.⁶⁰

Монгол Улсад гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөл, Цагдаагийн ерөнхий газартай хамтран Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэргийн криминологи судалгаа⁶¹, Цагдаагийн ерөнхий газраас Гэр бүлийн хүчирхийллийн

⁵⁷ Нарангэрэл, С. Монгол Улсын хууль зүйн нэтэрхий толь бичиг.-УБ., 2021. 98 дахь тал.

⁵⁸ <https://pdelgermaa.blogspot.com/>

⁵⁹ Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль

⁶⁰ www.familycenter.mn

⁶¹ Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэргийн криминологи судалгааны тайлан (2018-2020).-УБ., 2021.

улмаас үйлдэгдсэн гэмт хэрэг, зөрчлийн судалгаа⁶² зэрэг судалгааны тайлангуудад гэр бүлийн зөрчил, маргаан, гэр бүлийн хүчирхийллийн талаар судалсан байна.

Монголын гэр бүлийн харилцааны хэв шинж, өөрчлөлтийн судалгаагаар гэр бүлийн харилцааны өөрчлөлт, өнөөгийн байдал түүнд нөлөөлөх хүчин зүйлийг тодорхойлох зорилгоор 10 аймаг, 30 сум, нийслэлийн 9 дүүргийн 2016 өрхийг хамруулан гэр бүлийн суурь судалгаа хийсэн байна.

Судалгаагаар гэр бүлийн зөрчил, маргааны шалтгаанд санхүүгээс үүдэлтэй (41.4%), согтууруулах ундааны хэрэглээнээс (15.7%), хүүхдийн асуудлаар (15.3%), өр зээл (13.9%), үзэл бодлын зөрчлөөс (11%) үүсч байна. Үүсч байгаа зөрчил, маргааныг гэр бүлийн гишүүдээр нь харьцуулахад ихэвчлэн эхнэр-нөхрийн хооронд (79.9%), эцэг, эх болон хүүхдүүд (19.1%), хадам, хүргэн, бэрүүдийн хооронд (7.1%) зонхилж байна.⁶³ Эдгээр шалтгаануудын гол үндэс нь гэрлэлтийн насны залуус гэр бүлээ төлөвлөөгүй гэрлэлтээ батлуулснаас үүсэж байна. Иймд гэрлэлтийг батлахдаа гэрлэхэд харшлах шалтгаанаас гадна гэр бүл төлөвлөсөн эсэхийг шалгах шаардлагатай байна гэж харж байна.

Гэр бүлийн гишүүдийн боловсролын түвшний ялгаа нь зөвхөн цалингийн асуудал төдийгүй амьдралын ухаан, зан суртахууны төлөвшил, ёс суртахууны ялгаа, заагийг бий болгодог бөгөөд үүнээс үүдэлтэй сэтгэл санааны таагүй байдал бий болдог. Энэ нь гэр бүлийн маргааны нэг шалтгаан болж бие биеэ үл хүндэтгэх, эрх мэдэл, байр сууриа булаацалдахад хүргэх хүчин зүйл болж байна.

Гэр бүлийн хүчирхийллээс үүдэлтэй зөрчил, гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэргийн субъект нь гэр бүлийн эрх зүйн харилцааны оролцогчдод үндэслэгдсэн өргөн хүрээтэй ойлголт юм.

Цагдаагийн байгууллагад 2021 онд нийт 2,073,412 зөрчил бүртгэгдсэний 9526 буюу 0.6% нь Зөрчлийн тухай хуулийн 5.4 дүгээр зүйлд заасан “Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль зөрчих” зөрчил эзэлж байна.⁶⁴

Гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртөгчдийн хувьд бол 2021 оны байдлаар эхнэр 645, нөхөр 102, хамтран амьдрагч 370, дагавар хүүхэд 55, бусад 317 байгаа нь өмнөх оны мөн үеийнхээс эхнэр 83, нөхөр 55-аар нэмэгджээ.⁶⁵

Мөн 2021-2022 оны гэр бүлийн хэрэг маргаан гэрлэлт цуцлахтай холбоотой шүүхийн шийдвэрт дүн шинжилгээ хийхэд гэрлэлт цуцлуулж байгаа шалтгаан нь зан байдал тохироогүй, гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртөгддөг, гэр бүлээс гадуурх харилцаа зэрэг нь дийлэнх хувийг эзэлж байна. Үүнээс үзэхэд гэр бүл төлөвлөлт хийгээгүй, нэг нэгнийгээ сайн таньж мэдээгүй гэр бүл болсноос үүдэн гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэгдэх нөхцөл байдал бий болж байгаа нь харагдаж байна.

Дүгнэлт

Аливаа нийгмийн зохион байгуулалт гэр бүлээр эхэлдэг төдийгүй гэр бүл нь улс бүрэлдэх үндэс болдог. Нийгмийн суурь нэгж болох гэр бүлийн гишүүдийн жам ёсны эрхийг зөрчиж байгаа хамгийн түгээмэл хэлбэр нь хүчирхийлэл түүний дотор ураг төрлийн холбоотой хүмүүсийн хооронд үйлдэгдэх ахуйн шинж чанартай гэр бүлийн хүчирхийлэл байна.

Сүүлийн жилүүдэд нийгэм, эдийн засгийн тогтворгүй байдал болон нийгмийн хөгжлийн бусад хүчин зүйлийн нөлөөллөөр гэрлэгчдийн боловсролын ялгаа, хамтын амьдралын явцад бэрхшээлийг даван туулах сэтгэл зүйн бэлэн байдал, амьдралын баталгаа, гэр бүлээс гадуурх харилцаа, гэр бүлийн хүчирхийлэл архидалт зэргээс шалтгаалан гэрлэлтээ цуцлуулж байна. Үүний нэг томоохон шалтгаан нь гэр бүл төлөвлөлт юм.

⁶² Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн гэмт хэрэг, зөрчлийн судалгаа.-Уб., 2021

⁶³ Монголын гэр бүлийн харилцааны хэв шинж, өөрчлөлт. Судалгааны тайлан.-Уб., 2020

⁶⁴ Цагдаагийн газраас гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн гэмт хэрэг зөрчлийн судалгаа.-Уб., 2021

⁶⁵ Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэргийн криминологи судалгааны тайлан (2018-2020).-Уб., 2021.

Санал

- Залуу гэр бүлд сэтгэл зүйн үнэгүй зөвлөгөө өгөх төв байгуулах;
- Гэр бүлийн тулгамдсан асуудал, түүнийг даван туулах арга замыг олох зорилготой сургалтыг харьяа нутаг дэвсгэрийн баг, хорооноос зохион байгуулах;
- Гэр бүл төлөвлөлт, гэр бүлийн үнэт зүйлийн талаар ерөнхий боловсролын сургуулийн ахлах анги болон их, дээд сургуулиудын сургалтын хөтөлбөрт оруулах;
- Хүчирхийлэл үйлдэгчийг хүний эрхийн асуудлаар боловсрол, мэдлэгээ дээшлүүлэх, зан үйлээ өөрчлөхөд чиглэсэн албадан болон сайн дурын сургалт явуулах нөхцлийг бүрдүүлэх.

Ашигласан материал

Ном, сурах бичиг:

- Одонхүү, Т. Ромын эрх зүй. УБ., 1999.
- Тунгалаг, Д. Гэр бүлийн ёс суртахуун. УБ., 2000
- Мөнхжаргал, Т. Гэр бүлийн эрх зүй. УБ., 2004
- Улаанбаатар, Б. Иргэний эрх зүйн тайлбар толь. УБ., 2005
- Нарангэрэл, С. Эрх зүйн эх тайлбар толь. УБ., 2008
- Нарангэрэл, С. Монгол улсын хууль зүйн нэтэрхий толь бичиг. УБ., 2021
- Тунгалаг, Д. Гэр бүлийн ёс суртахуун. УБ., 2000

Хууль тогтоомж:

- Монгол улсын гэр бүлийн тухай хууль. УБ., 1999
- Монгол улсын гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль. УБ. 2018

Судалгаа, тайлан:

- Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэргийн криминологи судалгааны тайлан (2018-2020). УБ., 2021
- Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн гэмт хэрэг, зөрчлийн судалгаа. УБ., 2021

Цахим эх сурвалж:

- <https://pdelgermaa.blogspot.com/>
- www.familycenter.mn